

Διαδικτυακή και Κατά Πρόσωπο Ρητορική Μίσους σε Έξι Ευρωπαϊκές Χώρες

Το ευρωπαϊκό έργο MATE (Erasmus+, 2018-1-CY01-KA203-046923) συντονίζεται από την M.M.C. – Mediterranean Management Centre στην Κύπρο, με τη συνεργασία οργανισμών από την Ελλάδα, τη Γαλλία, την Ισπανία, την Αυστρία και τη Σουηδία. Σκοπός του έργου είναι η βελτίωση των διαπολιτισμικών δεξιοτήτων ημεδαπών φοιτητών και νεαρών μεταναστών, τόσο κατά τη διάρκεια υλοποίησής του, όσο και μετά την ολοκλήρωσή του. Μέσα από το MATE, οι συμμετέχοντες κατανοούν τι σημαίνει ρητορική μίσους και ρατσισμός, τη συχνότητα εμφάνισης των φαινομένων αυτών και μαθαίνουν πώς να αναγνωρίζουν σχετικά περιστατικά, να αντιδρούν και να τα καταγγέλουν. Επίσης, οι διαπολιτισμικές δεξιότητες που διαθέτουν, αξιολογούνται πριν από τη συμμετοχή τους στις δραστηριότητες του έργου, οι οποίες σχετίζονται με τα φαινόμενα αυτά καθώς και με την έννοια των «καθολικών» (human universals), και επαναξιολογούνται μετά την ολοκλήρωσή τους, ώστε να διαφανεί η επίδραση που έχει σε αυτούς το έργο. Κατά το διάστημα αυτό, οι ημεδαποί φοιτητές και οι νεαροί μετανάστες συναντιούνται και αλληλεπιδρούν, γνωρίζοντας ο ένας τον άλλον.

Στο παρόν στάδιο, οι έταιροι του έργου έχουν καταλήξει σε σημαντικά συμπεράσματα ως προς τις συνήθεις μορφές ρητορικής μίσους, τόσο διαδικτυακά (στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης) όσο και στο πλαίσιο της κατά πρόσωπον επικοινωνίας (κατά τη διαπροσωπική επαφή), τα οποία περιγράφονται στην ευρωπαϊκή τους έκθεση «Συνήθεις Μορφές Ρητορικής Μίσους στο Διαδίκτυο (Online) και κατά την Επικοινωνία Πρόσωπο με Πρόσωπο (Offline)», συνοψίζοντας τα ευρήματα έρευνας που πραγματοποιήθηκε και στις έξι χώρες που συμμετέχουν στο έργο, ανάμεσα σε ημεδαπούς φοιτητές και νεαρούς μετανάστες. Η έρευνα απευθυνόταν σε δύο διαστάσεις του φαινομένου και διεξήχθη σε τρεις φάσεις: διαδικτυακή/κατά πρόσωπο και από την άποψη του θύματος/του θύτη ρητορική μίσους (διαστάσεις φαινομένου), μέσω βιβλιογραφικής ανασκόπησης, μεικτών ομάδων εστίασης (ημεδαπών και μεταναστών) και ερωτηματολογίων (φάσεις διεξαγωγής έρευνας). Σε κάθε φάση, η ερευνητική μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν διαφορετική. Αυτή η ολιστική προσέγγιση έδωσε στους εταίρους τη δυνατότητα να οδηγηθούν σε συμπεράσματα για διαφορετικές διαστάσεις του φαινομένου, μέσα από διαφορετικές πηγές δεδομένων. Επιπλέον, η συμμετοχή έξι χωρών επέτρεψε και σύγκριση του φαινομένου σε διεθνικό επίπεδο.

Η σύγκριση των αποτελεσμάτων από κάθε χώρα κατέδειξε πολλές ομοιότητες ανάμεσά τους, αλλά και σημαντικές διαφορές, οι οποίες οφείλονται στις ανομοιότητες που παρουσιάζουν μεταξύ τους σε πολιτισμικό, ιστορικό και δημογραφικό επίπεδο, στις γεωγραφικές ιδιαιτερότητές τους, όπως, επίσης, και στην οικονομική και πολιτική συγκυρία σε κάθε μία από αυτές κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας.

Στο επίπεδο των διαφορετικών διαστάσεων του φαινομένου, εξήχθησαν επίσης σημαντικά συμπεράσματα. Σύμφωνα με κάποια από αυτά, η εμπειρία των συμμετεχόντων σε σχέση με τη ρητορική μίσους, είτε από την πλευρά του θύματος, είτε από την πλευρά του θύτη, αφορούσε κατά πλειοψηφία σε κατά πρόσωπον περιστατικά, ενώ τα θύματα-αποδέκτες ρητορικής μίσους ανάμεσα στους συμμετέχοντες ξεπέρασαν αριθμητικά τους θύτες-εκφραστές της. Ως προς το στοιχείο της ταυτότητας του ατόμου που στόχευε η ρητορική μίσους, στις περιπτώσεις που οι ερωτηθέντες είχαν το ρόλο του θύματος, κατά πλειοψηφία απάντησαν ότι στόχος υπήρξε η εξωτερική τους εμφάνιση, τόσο σε διαδικτυακά περιστασιακά, όσο και κατά πρόσωπον. Οι θύτες από την άλλη, κατά πλειοψηφία απάντησαν ότι στόχευαν στις πολιτικές πεποιθήσεις των θυμάτων τους, τόσο όταν εκφράζονταν στο διαδίκτυο, όσο και όταν βρίσκονταν μπροστά τους. Ως πραγματική πρόθεση του θύτη κατά τη χρήση ρητορικής μίσους με θύματα τους ίδιους τους ερωτηθέντες, οι απαντήσεις καταδεικνύουν την αναπαραγωγή ρατσιστικών απόψεων και προκαταλήψεων, τόσο διαδικτυακά όσο και κατά πρόσωπον. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι, όταν οι ερωτηθέντες ήταν

αυτοί που χρησιμοποιούσαν ρητορική μίσους, με βάση τις περισσότερες απαντήσεις, πρόθεσή τους, τόσο στις διαδικτυακές όσο και στις κατά πρόσωπον επιθέσεις, ήταν απλώς να εκφράσουν τις πεποιθήσεις τους.

Η έρευνα επικεντρώθηκε, επίσης, στη νομική προστασία των θυμάτων ρητορικής μίσους και τις κυρώσεις έναντι των θυτών. Σε αυτά τα ερωτήματα, οι περισσότεροι απάντησαν ότι δεν ήταν σίγουροι εάν η ρητορική μίσους στις χώρες τους επισύρει κυρώσεις και, κατά συνέπεια, ότι δεν ήξεραν ποιες είναι οι προβλεπόμενες ποινές. Ακόμα, όταν ερωτήθηκαν για την άποψή τους ως προς την τιμωρία τέτοιων περιστατικών, η πλειοψηφία απάντησε ότι πρέπει να είναι αυστηρή και να μην περιορίζεται σε περιπτώσεις που οδηγούν σε εγκληματικές ενέργειες, καθώς και ότι η ελευθερία έκφρασης δεν πρέπει να ισχύει σε περιπτώσεις που οι ιδέες που εκφράζονται είναι προσβλητικές για τους άλλους.

Με βάση τα συμπεράσματα αυτά, οι έταιροι του MATE θα διεξάγουν το επόμενο διάστημα εργαστήρια κατά του ρατσισμού σε 5 θεματικές υποενότητες καθώς και δραστηριότητες που θα φέρνουν σε επαφή ημεδαπούς φοιτητές και νεαρούς μετανάστες, εισάγοντάς τους στην έννοια των κοινών χαρακτηριστικών της ανθρωπότητας, τα οποία αποκαλύπτουν πόσα κοινά στοιχεία παρουσιάζει στην πραγματικότητα η ζωή όλων των ανθρώπων, ανεξαρτήτως του πολιτισμικού περιβάλλοντος από το οποίο προέρχονται. Στο παρόν στάδιο, οι εταίροι αξιολογούν τις υφιστάμενες διαπολιτισμικές δεξιότητες των νεαρών ημεδαπών και μεταναστών, με σκοπό να ελέγξουν την επίδραση του MATE στα ίδια άτομα μετά την υλοποίηση των διαφόρων δραστηριοτήτων του.

Μαρία Ξιαρή
Λειτουργός Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων
M.M.C. – Mediterranean Management Centre Ltd